

EGY FILOZÓFIATÖRTÉNET MARGÓJÁRA

Az emberi gondolkodás fejlődéstörténetét áttekintő, a Védáktól Wittgensteinig alcímet inkább csak szimbolikus értelemben viselő rövid filozófiatörténet látott napvilágot a közelmúltban. Mielőtt néhány, a műre vonatkozó megjegyzést tennénk, talán nem felesleges, ha egy-két mondatban - értékitélettől itt sem függetlenül - ismer-tetjük a könyv szerkezeti felépítését.

Megítélésünk szerint a szerzők igen szerencsés megoldást vá-lasztottak, mikor a társadalmi totalitás egyik gondolati mozzana-taként meghatározható filozófiatörténet előtt rövid áttekintést adnak az emberiség kialakulásáról és a társadalom fejlődésének fő szakaszairól, legáltalánosabb vonásairól. Evázlatos ismertetés mintegy anticipálja azon szándékukat, hogy az emberiség valóságos történelmének szellemi vetületét jelentő filozófia tárgyalása során a korábbi filozófiatörténeti művektől eltérően kontinuitás és diszkontinuitás dialektikus egységében az előbbi összetevő is valós értékének megfelelő hangsúlyt kapjon. Ezen tulmenően az em-beriség fejlődéséről szóló, korántsem rosszalló értelemben vett nagyvonalu, hanem ellenkezőleg, annak leglényegesebb összefüggé-seit kiemelő történelmi bevezető a marxi módon felfogott társada-lomelmélet igen jó interpretálásának tekinthető. Előlegezi azt a tervüket, hogy a filozófia fejlődését e társadalmi történetfelfo-gásba ágyazottan rajzolják meg. A szerzők sokoldalú, differenci-ált szemléletét mutatja, hogy a történelmen végighuzódó osztály-harc hangsúlyozása mellett helyet kapnak a korábban kissé háttér-be szorított olyan kategóriák is, mint pl. a véletlen, a válasz-tás, stb., melyek egyoldalú mellőzése óhatatlanul fatalisztikus jelleget kölcsönözne az emberiség fejlődésének, különösen annak korai szakaszaiban.

Rátérve a könyv tulajdonképpeni lényegére, úgy véljük, szinte felesleges a témából adódó nehézségekre felhívni a figyelmet, amit A Védáktól Wittgensteinig alcím mindennél jobban sugall. Mindössze arra utalnánk, hogy a fő nehézséget ez esetben nem is az anyag ön-magában szinte határtalan nagysága jelenti, hanem az, hogy lehet-séges-e egyáltalán ennek a hatalmas gondolatmennyiségnek ennyire tömör összefoglalása? Vajon a gondolati totalitás, a filozófiai

"minden" megragadására irányuló igény nem készíti-e a szerzőket objektíve oly mérvű általánosításokra, melyek során a szubjektív szándék megvalósulása önmaga ellentétébe átcsapva a tulabsztrahált "semmit" eredményezi? Nos, a kérdés rögtön megválaszolható: nemcsak hogy egyáltalán lehet ilyen tömör összegzést adni, hanem az írói szándéknak megfelelően, azt konzekvensen végigvive jó összefoglalót is lehet készíteni, melyre kitűnő példát épp e kötet nyújt. A szerzők az előszóban megadott célt - melyet rövid filozófiatörténeti bevezetesként jelölnek ki - véleményünk szerint sikeresen valósították meg. A mű jellegéből és a téma természetéből következő gondolatkeretet megfelelően töltötték ki, elkerülve ezzel a fentebb említett kettős negatív alternatívát, vagyis a leglényegesebb összefüggések felmutatására szorítókozó tárgyalásmód és az ennek látszólag ellentétét jelentő konkrétabb fejtegetések itt kölcsönösen kiegészítik egymást. Igen nagy szerepet játszik ebben a szó szoros értelmében vett belső történetiség, amely oly módon szünteti meg a filozófiai rendszerek egymásra épülő gondolatfolyamatának látszólagos önfejlődését, hogy egyben meg is őrzi azt, amennyiben a filozófiát a társadalmi haladás ellentmondásosságában is folyamatos általánosságának mozzanatává teszi.

E rövid összefoglaló - ahogy a szerzők maguk is kiemelik - hézagpótló célzattal készült. Hézagpótló abban az értelemben, hogy mindezideig nélkülöztünk egy olyan filozófiatörténetet, amely - szemben a korábbi, főleg szűkebb szakmai körök számára készült művekkel - széles tömegek számára közvetíti a filozófiai gondolkodás fejlődésének leglényegesebb összefüggéseit. E népszerűsítő célzat önmagában is jelentős érdemét növeli, hogy az ismeretterjesztés nem vonta maga után a tudományos színvonal devalválódását. Népszerűsítés és tudományosság ilyen formában történt összekapcsolásában a szerzők stilusa, mint közvetítő közeg, lényeges, ha ugyan nem kizárólagos szerepet játszik. A filozófia fogalmi apparátusának e gondolati bűvös körből való kiszabadítása, maguknak a gondolatoknak sokak számára közérthető, oldott stilusban történő újrafogalmazása úgy, hogy azok eredeti gazdagságukat megőrizték - a kötet nagy előnyére válik. Emellett feltétlenül ki kell emelnünk azt, hogy a könyv nem pusztán explanatív jellegű: a filozófiai koncepció ismertetése együttjár azok kritikai értékelésével,

anélkül azonban, hogy ez háttérbe szorítaná az ismertetés elsőlegességét.

Ugy véljük, igen hasznos, és a filozófia iránt érdeklődők számára elméleti kiindulópontként is számbajövő kötetet vesz kezébe az, aki e kalauz segítségével kívánja bejárni az emberiség gondolatokban kifejezett fejlődését, kezdve a Védáktól egészen Wittgensteinig.

Csejtei Dezső

EGY KIÁLLÍTÁS - ÉS AMI MÖGÖTTE VAN

A Bölcsészettudományi Kar épületének harmadik emeletén, az Ókortörténeti és Régészeti Tanszék folyosóján 1974 februárjától új régészeti kiállítást láthatnak az arra járók. Elődje, az 50-es években néhai Lehel Tanár Ur által rendezett kiállítás az akkor szokásos módon a paleolitikumtól a magyar középkorig /a tanszéki gyűjtemény anyaga mellett főleg másolatokra támaszkodva/ mutatta be az európai régészet fontosabb leleteit. A kiállításrendezés eme elvi alapján ma már nem is vitatkozunk, túlhaladott módszer. Igaz, a hallgatóságnak szemléltetés céljaira nem lett volna a legrosszabb, de ... gondozni senki sem gondozta, egyre kopott /tárgyak is tűntek el belőle/, s végül a Régészeti Diákkör elhatározta, hogy felujítja. Ez a felujítás természetesen jóval több kellett, hogy legyen, mint egyszerű portörletés; hiszen már a rendezés első pillanataiban kiderült, hogy az érintett tanszéken még az oktatók sem tudják, milyen leletek találhatóak a Tanszéki Gyűjteményben. Első lépésként tehát /ez még 1968-ban történt/ Ecsedy István és Maráz Borbála tanszéki pályamunka formájában részletesen leírták az anyagot / A JATE Ókortörténeti és Régészeti Intézete Archeológiai Gyűjteményének leírása, Szeged 1968/. A következő lépésre egy nemzedékkel később került sor: 1970 őszén a Diákkör lebontotta a régi kiállítást, az erre-arra tárolt leleteknek a régi leltárkönyv tételeivel való azonosítása után - a körülményekhez képest - hozzáférhető raktári rend jött létre. Ebből a raktári ál-